

DOI: 10.7251/GFP1808005C

UDC: 336.78:336.273

Originalni naučni rad*Datum prijema rada:*
10. maj 2018.*Datum prihvatanja rada:*
5. jun 2018.

Restrukturiranje dužnika

Rezime: Restrukturiranje možemo definisati kao skup mera koje se primenjuju u okviru privrednog subjekta koji je zapao u finansijske teškoće. Te mere se ne odnose, samo, na oblast finansija, već i na celokupno poslovanje privrednog subjekta. Razlikujemo finansijsko i operativno restrukturiranje, koja su dva najčešća oblika ovog instituta. Finansijsko restrukturiranje se odnosi na redefinisanje odnosa između privrednog subjekta kao dužnika i poverilaca. Sa druge strane, operativno restrukturiranje obuhvata optimizaciju procesa proizvodnje, povećanje produktivnosti, eliminisanje neefikasnosti, kao i druge mere. Takođe, razlikujemo formalni (vođenje sudskog postupka) i neformalni (dogovor dužnika i poverilaca) pristup u definisanju restrukturiranja. Zakon o stečaju Republike Srpske reguliše postupak restrukturiranja u kome se definiše status dužnika, kao i njegov odnos prema poveriocima, a u cilju nastavka obavljanja delatnosti. U radu se kritikuje način regulisanja ovog instituta, imajući u vidu da nije određena jasna razlika između ovog postupka i postupka reorganizacije. Osim toga, u radu se posvećuje pažnja regulisanju ovog instituta (sporazumno finansijsko restrukturiranje) i u Srbiji i Hrvatskoj.

Ključne reči: finansijsko restrukturiranje, operativno restrukturiranje, insolventnost, dužnik, poverioci, sporazum.

*Prof. dr***Vladimir Čolović**

*Redovni profesor, Fakultet
pravnih nauka Panevropski
Univerzitet „Apeiron“
Banja Luka
vladimir.z.colovic@apeiron-edu.eu
vlad966@hotmail.com*

UOPŠTE O RESTRUKTURIRANJU

Restrukturiranje predstavlja sistem mera koje treba da dovedu do poboljšanja poslovanja privrednih društava. One se preduzimaju u tačno određenom vremenskom periodu i ne sprovode se samo kada je privredno društvo u teškoćama, već i kada postoji želja za boljim i profitabilnijim poslovanjem. Kod nas, a i u regionu je drugačije, ove mere se sprovode, samo, kada je privredno društvo u finansijskim teškoćama, odnosno, kada je insolventno ili ne izvršava svoje obaveze u dužem vremenskom periodu. Inače, od restrukturiranja nisu bili imune ni multinacionalne kompanije kao što su Siemens, Telecom France, kao i druge, koje su preduzimale različite mere kako bi se prilagodili novim uslovima poslovanja¹. Mi ćemo, u ovom radu, posvetiti pažnju, pre svega, regulisanju postupka restruk-

¹ Restrukturiranje, SEECAP finansijski konsalting, <http://www.seecap.com/restruktuiranje.html>, 30.04.2018.

turiranja u stečajnom zakonodavstvu Republike Srpske, obzirom da nije donesen poseban zakon koji bi regulisao ovaj institut, kao što je to slučaj u pojedinim državama u regionu. Isto tako, posvetićemo pažnju načinima regulisanja i oblicima restrukturiranja, obzirom da razlikujemo više pristupa, kad je u pitanju definisanje restrukturiranja i odnos tog instituta prema drugim, koji se vezuju za privredni subjekt koji je u teškoćama i za postupke koji se, tada, pokreću.

OBLICI RESTRUKTURIRANJA

Razlikujemo različite oblike restrukturiranja, u zavisnosti od toga, za koju se oblast poslovanja vezuju mere koje se preduzimaju, odnosno, u kojoj oblasti su se pojavile teškoće u poslovanju jednog privrednog subjekta. Najčešće razlikujemo **finansijsko i operativno restrukturiranje**. Finansijsko restrukturiranje se odnosi na redefinisane odnosa između privrednog subjekta kao dužnika i poverilaca, odnosno, u situacijama, kada je privredni subjekt u finansijskim teškoćama, tj., kada prethodi pokretanje stečaja ili je, već, pokrenut stečajni postupak. Sa druge strane, operativno restrukturiranje obuhvata optimizaciju procesa proizvodnje, povećanje produktivnosti, eliminisanje neefikasnosti, kao i druge mere, koje se tiču poboljšanja poslovanja. Nas će najviše interesovati finansijsko restrukturiranje, obzirom da ćemo posvetiti najveću pažnju regulisanju restrukturiranja stečajnog dužnika, kao i zbog činjenice da je u Srbiji i Hrvatskoj donesen zakon koji reguliše sporazumno finansijsko restrukturiranje.

Međutim, da bi se razumeo institut sporazumnog finansijskog restrukturiranja, potrebno je, pre svega, objasniti i pojam **korporativnog restrukturiranja**, kao još jednog modela restrukturiranja, koji možemo vezati i za mere koje se primenjuju kod finansijskog, kao i kod operativnog restrukturiranja. Pojedini autori definišu ovu vrstu restrukturiranja kao bilo koju suštinsku promenu strukture imovine i kapitala u jednom privrednom subjektu². Sa druge strane, ima autora koji korporativno restrukturiranje određuju kao proces utvrđivanja i alociranja finansijskih gubitaka, a razlikuju restrukturiranje potraživanja finansijskih institucija i drugih poverilaca, sa jedne strane i restrukturiranje poslovanja, sa druge strane. Iz ovoga vidimo da ovaj oblik restrukturiranja obuhvata elemente i finansijskog i operativnog restrukturiranja³. Međutim, korporativno restrukturiranje moramo posmatrati i kroz stepen državne intervencije. To, naravno, pre svega, zavisi od ekonomskih i finansijskih problema na nivou privrede. Razlikuje se centralizovan, decentralizovan i mešoviti pristup korporativnom restrukturiranju. Decentralizovan pristup podrazumeva *ad hoc* rešavanje finansijskih problema dužnika i rešavanje problema prezaduženosti između dužnika i poverilaca, uz moguću podršku bankarskom sektoru putem poreskih podsticaja, dokapitalizacijom i drugim merama. Centralizovan pristup podrazumeva znatno veće učesće države, a u određenim slučajevima i osnivanje privrednog društva koje upravlja imovinom, a koje je odgovorno za sticanje, restrukturiranje, kao i prodaju kapitala i imovine društava u finansijskim problemima. Ovaj pristup se često koristi u situacijama vezanim za sistemske krize. Najzad, mešoviti sistemi su dobrovoljni, ali postoje jasni podsticaji restrukturiranju koje pruža regulatorni okvir. Ali, podsticaji mogu biti različiti u zavisnosti

² Radulović B., Andrić L. (2015), „Sporazumno finansijsko restrukturiranje – uporedno-pravna i empirijska analiza“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije – 2015*, Pravni fakultet u Beogradu, 153

³ *Ibid.*

od broja i obuhvata poverilaca, eventualnog odstupanja od principa dobrovoljnosti, mehanizma za rešavanje sporova (putem arbitraža), itd⁴. Mnoge zemlje nisu uredile institut vansudskog restrukturiranja i to je problem. Ono je, uglavnom, prepušteno dužnicima i poveriocima i zavisi isključivo od prednosti i nedostataka u odnosu na specifična rešenja stečajnih zakonodavstava kojima se uređuje formalni pristup restrukturiranju dugova⁵. Npr., u Holandiji se neformalno finansijsko restrukturiranje sprovodi u tzv. „senci zakona“, a sam ishod zavisi od volje, odlučnosti i stepena poverenja između dužnika i ključnih poverilaca⁶. Isto tako, u SAD ne postoji poseban okvir za sprovođenje finansijskog restrukturiranja. Međutim, nasuprot holandskom primeru, u SAD je stečajni okvir, koji reguliše i navedena pitanja, naklonjen dužnicima. U SAD prednosti finansijskog restrukturiranja se ogledaju u nižim troškovima i izbegavanju negativnog reputacionog efekta koje sa sobom nosi stečajni postupak⁷.

Osim finansijskog i operativnog restrukturiranja (kao i sveobuhvatnog, korporativnog) razlikujemo i druge, manje značajne, oblike restrukturiranja, ali koji su direktno vezani za finansijski oblik ovog instituta. To su: 1) **organizaciono restrukturiranje**, koje obuhvata složene aktivnosti vezane za promenu organizacione strukture privrednog društva i izmene vezane za broj zaposlenih; 2) **upravljačko restrukturiranje**, koje je usmereno ka izmenama u procesu upravljanja, načinu rukovođenja, itd; 3) **vlasničko restrukturiranje**, koje obuhvata pomene u vlasničkoj strukturi, a što je vezano i za transfere svojine, privatizaciju, itd.; 4) **tržišno restrukturiranje**, koje se odnosi na redefiniisanje tržišta, područja poslovanja, nastup na tržištu, itd.; i 5) **proizvodno-tehnološko restrukturiranje** koje obuhvata izmenu tehničko-tehnološke strukture, modernizaciju opreme, primenu rezultata naučnoistraživačke delatnosti, kao i druge mere⁸.

Samo u Evropskoj uniji svakog meseca se registruje 90-100 restrukturiranja velikih kompanija. Inače, u periodu od 2002. do 2012. godine je evidentirano oko 14.000 slučajeva restrukturiranja na području EU⁹.

Tri tipa restrukturiranja

Kao što smo videli, postoje različiti oblici restrukturiranja, u zavisnosti od toga koja vrsta mera se preduzima. Samim tim, restrukturiranje ima šira i uža značenja u zavisnosti koliko vrsta mera obuhvata i koji je njihov cilj. Te mere se mogu preduzeti i kad privredni subjekt nije u finansijskim teškoćama, kao što smo rekli.

Bez obzira ko sprovodi restrukturiranje, možemo razlikovati tri tipa ovog instituta, pa tako razlikujemo: 1) Restrukturiranje duga i pasive. Ovde se radi o merama i aktivnostima koje se sprovode u okviru finansijskog restrukturiranja a koje se odnose na vansudska poravnanja sa poveriocima, reprogramiranje obaveza, itd. Napred smo rekli da se radi

⁴ Radulović B., Andrić L., 154-155

⁵ Radulović B., Andrić L., 156

⁶ Radulović B., Andrić L., 157

⁷ Radulović B., Andrić L., 158

⁸ Stošić I.(2014), „Korporativno restrukturiranje preduzeća u svetu i Srbiji“, *Poslovna ekonomija*, godina VIII, br. 1/2014, 161

⁹ *Ibid.*

o restrukturiranju duga i pasive, odnosno, razlikujemo dugove i pasivu, iako, praktično, dugovi čine pasivu, tako da se radi o sinonimima. Ipak, dugove i pasivu moramo da posmatramo odvojeno. Pasiva se odnosi na celokupna dugovanja privrednog subjekta, eventualno, dužnika, dok se dugovi subjekta odnose na konkretne iznose, odnosno, na konkretna potraživanja poverilaca; 2) Restrukturiranje akcijskog kapitala i aktiva koje uključuje mere koje se odnose na promene u strukturi akcijskog kapitala, povećanje konkurentnosti, finansijske mere. Kao što vidimo, ovde se radi o različitim merama koje ne možemo definisati na isti način. Naime, radi se i o statusnim merama, kao i o ekonomskim merama; 3) Restrukturiranje zahteva i prava zaposlenih, koje obuhvata mere koje se odnose na smanjenje troškova radne snage, a to se odnosi na otpuštanje, prevremeno penzionisanje, novi sistem raspodele i eventualne druge beneficije¹⁰.

RESTRUKTURIRANJE DUŽNIKA

Kada se privredni subjekt nalazi u teškoćama, potrebno je, između ostalog, definisati status dugova tog subjekta, odnosno, odnose tog subjekta sa njegovim poveriocima. To se može učiniti na dva načina. Prvi način je neformalan, što bi podrazumevalo preduzimanje mera restrukturiranja van suda i taj postupak može biti manje ili više uređen zakonom ili nekim drugim aktom. Drugi način se odnosi na definisanje odnosa dužnika i poverilaca sudskim putem u okviru stečajnog postupka usvajanjem plana restrukturiranja ili plana reorganizacije¹¹. Međutim, razlikujemo i treći način, a to su hibridni postupci kojima se uređuju finansijska restrukturiranja privrednih subjekata u sudskom postupku, ali se, ovde, ne radi o klasičnom stečajnom postupku, obzirom da se pregovori oko usvajanja plana vode van suda¹². Hibridni postupci se nazivaju i predstečajnim obavezujućim sporazumima kojima se uslovi restrukturiranja određuju i manjinskim poveriocima koji se nisu saglasili sa istim, a taj sporazum mora biti potvrđen od strane suda. Rešenja koja se prihvataju u hibridnim postupcima omogućavaju da se restrukturiranje odvija brže, da se postupak odvija uz niže troškove u odnosu na troškove u stečajnim postupcima, da je manji rizik za buduće poslovanje dužnika, itd¹³. Isto tako, ta rešenja imaju obavezujuće dejstvo na sve poverioce, pa se tako rešava problem statusa poverilaca koji se nisu saglasili sa tim rešenjima (tzv. *hold-out* problem). Jedan od oblika hibridnih postupaka je i podnošenje unapred pripremljenog plana reorganizacije zajedno sa predlogom za pokretanje stečajnog postupka¹⁴. Unapred pripremljeni plan reorganizacije znači, u suštini, poziv da se pregovara o planu reorganizacije sa poveriocima i traži prihvatanje tog plana pre podnošenja prijave za stečaj, a imajući u vidu da sa poveriocima vrlo brzo dogovor može biti postignut, iz stečaja se izlazi vrlo brzo. Tri razloga su motivišuća za izbor unapred pripremljenog plana reorganizacije, a to su dogovor poverilaca, izbegavanje potpunog prestanka delatnosti i očuvanje poslovanja.¹⁵ Unapred pripremljeni plan reorganizacije je odlično rešenje, kada

¹⁰ Erić D.D., Stošić I.S. (2013), *Korporativno restrukturanje*, Beograd, 10

¹¹ Radulović B. (2013), „Unapred pripremljeni planovi reorganizacije u Republici Srbiji – uporedno pravna i empirijska analiza“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom EU - 2013*, 56, <http://www.ius.bg.ac.rs/prof/materijali/radvuk/Hibridni%20stecajni%20postupci.pdf>, 05.05.2018.

¹² Radulović B., 57

¹³ Radulović B., 58

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Spasić S. (2010), „Reorganizacija“, *Zbornik radova*, 5; Jovanović-Zattila M., Čolović V. (2013),

dužnik ima ograničen broj poverilaca, te je na sudu da proceni da li je u postupku koji je prethodio podnošenju ovog plana došlo do poštovanja svih kogentnih normi zakona. Sud se ne upušta u ekonomsku opravdanost i izvodljivost plana.

Ako govorimo o restrukturiranju dužnika, onda je najbitnije finansijsko restrukturiranje i njegova sadržina, bez obzira da li se radi o vansudskom obliku ili se radi o stečajnom postupku. Samim tim, bitan je plan finansijskog restrukturiranja koji treba da sadrži sledeće elemente: - uzroke poslovnih i finansijskih teškoća društva – unutrašnje i spoljne; - mere restrukturiranja i načine otklanjanja uzroka poslovnih i finansijskih teškoća, sa pregledom aktivnosti koje će biti usmerene ka tom cilju; - plan i izvore obezbeđenja finansiranja potreba društva tokom sprovođenja plana; i - finansijske i ekonomske projekcije za određeni period, najčešće 5 godina¹⁶.

REGULISANJE RESTRUKTURIRANJA U ZAKONU O STEČAJU REPUBLIKE SRPSKE

Zakon o stečaju Republike Srpske (dalje: ZS)¹⁷ reguliše restrukturiranje dužnika u posebnoj poglavlju ZS. Mi ćemo posvetiti pažnju, u osnovi, svim aspektima restrukturiranja koji su regulisani ZS, s tim što ćemo dati i analizu statusa postupka restrukturiranja dužnika, imajući u vidu da ZS uređuje i postupak reorganizacije i da ZS nije jasno odredio razliku između ova dva postupka, pa se sa teškoćama može odrediti pravna priroda i jednog i drugog postupka. Čak u osnovnim odredbama ZS se veća pažnja posvećuje postupku restrukturiranja u odnosu na postupak reorganizacije. U svakom slučaju ZS određuje postupak restrukturiranja kao formalni postupak koji sprovodi sud. Odmah, na početku ovog odeljka, možemo reći da zakonodavac nije odredio pravu ulogu restrukturiranja, odnosno, smatramo da je bolje da je ova materija uređena posebnim zakonom, kao što je to slučaj sa pojedinim zemljama u regionu.

Pre svega, ZS određuje da se postupak restrukturiranja sprovodi kako bi se uredio status dužnika, kao i njegov odnos prema poveriocima, a u cilju nastavka obavljanja delatnosti¹⁸. Ako pogledamo definiciju reorganizacije, praktično ćemo upotrebiti istu rečenicu. Takođe, ZS određuje da se postupak restrukturiranja može sprovesti nad imovinom pravnog lica i imovinom dužnika pojedinca¹⁹. Veoma diskutabilna odredba koja u istu ravan stavlja ovaj postupak sa stečajnim postupkom, što se odnosi na dužnike pojedince, a oni, po ZS, mogu biti ortak i komplementar. Članovi komanditnog društva – komplementari i članovi ortačkog društva – ortaci, neograničeno solidarno odgovaraju svojom privatnom imovinom za obaveze društva. Njihov status je poseban u odnosu na status članova drugih društava, pre svega, društva kapitala. Oni solidarno odgovaraju za obaveze društva svojom

Stečajno pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, 173; *Prepacks* se koristio i u meksičkoj krizi i zaživeo nakon krize i u Istočnoj Aziji, a varijacija ovakvog bankrotstva su i tzv.Londonska pravila.

¹⁶ Vodič kroz sporazumno finansijsko restrukturiranje privrednih društava (2014), Privredna komora Srbije, European Bank for Reconstruction and Development, 20 <http://www.partners-serbia.org/wp-content/uploads/2015/03/SFR-Vodic.pdf>, 06.05.2018.

¹⁷ Zakon o stečaju Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske* br.16/16

¹⁸ Član 2, st.1 ZS

¹⁹ Član 3, st.1 ZS

privatnom imovinom²⁰. ZS uređuje i stečajni postupak protiv ovih lica, predviđajući samo njih, kao fizička lica, koja mogu biti subjekti stečajnog postupka, a, eto vidimo, i postupka restrukturiranja. Njihov status u društvu govori da su te odredbe diskutabilne.

Zatim, ZS definiše da se postupak restrukturiranja može otvoriti i nad imovinom pravnog lica u kojem je većinski kapital u svojini Republike Srpske ili jedinice lokalne samouprave, izuzev, direktno, nad imovinom Republike Srpske, jedinica lokalne samouprave, javnih fondova koji se u celini ili delimično finansiraju iz budžeta²¹. Još jedna problematična odredba, ako se osvrnemo na status javnih preduzeća i drugih društava koja su u vlasništvu države. Interesantna je i odredba koja se odnosi na neophodnu saglasnost Vlade Republike Srpske za otvaranje postupka restrukturiranja u periodu do okončanja ovog postupka pokrenutog od strane ovlašćenog prodavca ili do okončanja započetog postupka prodaje ponuđenog državnog kapitala i isteka rokova za izvršenje ugovorenih uslova prodaje²².

ZS definiše i razloge za pokretanje postupka restrukturiranja. Naime, ovaj postupak se može otvoriti ako je utvrđeno postojanje preteće platežne nesposobnosti i ako dužnik kasni sa izmirenjem svojih obaveza do 60 dana. ZS određuje kad će postojati preteća platežna nesposobnost, a to je slučaj kada dužnik, po planu dospelosti novčanih obaveza, neće biti u stanju da izmiruje obaveze plaćanja po dospelosti u narednih 12 meseci²³. Definicija preteće platežne nesposobnosti je u neskladu sa razlogom koji se tiče dužnikovog kašnjenja sa plaćanjem u periodu do 60 dana. Naime, u definiciji preteće platežne nesposobnosti se određuje rok neizvršenja obaveza u periodu od 12 meseci, a ne do 12 meseci od dana dospelosti. Tačnije rečeno, radi se o roku u kome se ne očekuje da će dužnik izvršiti svoje obaveze i on je fiksno određen, sudeći po tekstu odredbe. Sa druge strane, definisan je razlog koji se tiče situacije, kada dužnik ne izvršava svoje obaveze u roku do 60 dana, što znači, da će, u svakom konkretnom slučaju, sud odlučivati da li postoji razlog pokretanja ovog postupka ili ne, imajući u vidu da je definisan rok koji daje tu mogućnost.

Međutim, u uvodnim odredbama najveću zabunu izaziva definicija postupka restrukturiranja koja kaže da se radi o „sudskom postupku koji sud sprovodi pre pokretanja i vođenja stečajnog postupka radi finansijskog i operativnog restrukturiranja“²⁴. Da li se ovde radi o pre-pack reorganizaciji, odnosno, o unapred pripremljenom planu reorganizacije. Sa druge strane, postavlja se pitanje, koji status ima lice u vezi kojeg se vodi postupak restrukturiranja, a ako ZS kaže da je on dužnik, onda je pokrenut stečajni postupak. Konačno, ZS definiše finansijsko i operativno restrukturiranje kao postupak. Naime, radi se o postupku u kome se zaključuje sporazum između poverilaca i dužnika o načinu namirenja potraživanja poverilaca, kako bi se poboljšala likvidnost dužnik i kako bi se otklonio stečaj²⁵. ZS jasno kaže, kako bi se otklonio stečaj, a ne kako bi se otklonila mogućnost pokretanja stečajnog postupka.

²⁰ Eraković A. (1997), *Stečajni zakon s komentarom i primjerima*, Zagreb, 24

²¹ Član 3, st.3 ZS

²² Član 3, st.4 ZS

²³ Član 4 ZS

²⁴ Član 15, st. 2 ZS

²⁵ Član 15, st. 3 ZS

*Otvaranje postupka restrukturiranja*²⁶

U postupku restrukturiranja organi su sud i poverenik. ZS određuje rok za završetak postupka restrukturiranja i on je pet meseci od dana njegovog otvaranja. Ali, ovaj rok se može produžiti za najviše 90 dana. Postupak restrukturiranja se može pokrenuti bilo po predlogu dužnika, bilo po predlogu poverioca ili poverilaca, ako je dužnik saglasan sa tim predlogom. Interesantno je da se ZS dva puta navodi ova odredba koja se odnosi na pokretanje ovog postupka od strane poverilaca uz dostavljenu saglasnost dužnika. Predlog za pokretanje postupka restrukturiranja mora sadržati sledeće elemente: - poslovno ime dužnika (naziv) sedište, matični broj i jedinstveni identifikacioni broj dužnika, broj glavnog računa, kao i naziv poslovne banke kod koje je otvoren; - izveštaj o finansijskom stanju i poslovanju dužnika; - plan finansijskog i operativnog restrukturiranja; - popis imovine dužnika, kao i njegova prava koja su upisana u pojedine registre, ako ta prava postoje; - dokaz o ukupnoj aktivi, odnosno, imovini kojom dužnik raspolaže, zatim dokaz o prihodu koji je ostvaren u prethodnoj godini i broj zaposlenih na dan sačinjavanja ovog izveštaja. Sud, u roku od osam dana od dana podnošenja predloga, mora doneti odluku o prihvatanju istog. U slučaju da taj predlog nije potpun, sud će pozvati podnosioca tog predloga da isti dopuni u roku od osam dana od dana dostavljanja. Ako podnosilac predloga to ne učini, sud će rešenjem odbaciti predlog kao nedopušten. Predlog za otvaranje postupka restrukturiranja sa svom priloženom dokumentacijom objavljuju se na oglasnoj tabli suda, elektronskoj tabli suda, kao i na internet stranici APIF-a (Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Republike Srpske).

Sud će odbaciti predlog za otvaranje postupka restrukturiranja iz sledećih razloga: - ako se već vodi postupak restrukturiranja po predlogu koji je ranije podnesen; - ako još nije istekao rok od dve godine od ispunjenja obaveza iz prethodno potvrđenog postupka restrukturiranja; - ako predlog za otvaranje ovog postupka nije podnesen od ovlašćenog predlagača; itd.

Što se tiče izveštaja o finansijskom stanju i poslovanju dužnika, on sadrži pregled ukupne aktive i pasive dužnika. To se odnosi, pre svega, na finansijske izveštaje koji nisu stariji tri meseca računajući od dana podnošenja predloga za otvaranje postupka restrukturiranja, sa uporednim podacima koji moraju biti prikazani u finansijskim izveštajima, koji su iskazani u zadnjem godišnjem finansijskom izveštaju. Izveštaj mora sadržati i popis obaveza prema poveriocima koji mora da bude sastavljen od podataka vezanih za sve informacije o poveriocima, bez obzira da li se radi o fizičkim ili pravnim licima, zatim, mora biti navedena ukupna vrednost svih pojedinačnih obaveza i učešće u ukupnim obavezama koje je iskazano u finansijskim izveštajima koji se odnose na poslovanje dužnika.

Ako sud utvrdi da su ispunjenje sve pretpostavke za otvaranje postupka restrukturiranja, doneće rešenje o tome i imenovaće poverenika. Smatramo da je, već, u ovoj odredbi zakonodavac trebalo da u jednom stavu definiše poverenika na osnovni način, kao lice koje će voditi ovaj postupak. U rešenju o otvaranju postupka restrukturiranja će se navesti svi podaci vezani za dužnika, bilo da je on pravno ili fizičko lice, kao i svi podaci za poverenika. Ovim rešenjem će biti pozvani dužnikovi dužnici da svoje obaveze bez odlaganja ispune prema dužniku. Nije naveden rok u kome dužnikovi dužnici navedeno moraju da učine. U

²⁶ Članovi 27 do 32, 34 i 35 ZS

rešenju je sadržan i poziv poveriocima da, u roku od 30 dana od dana objavljivanja rešenja o otvaranju postupka restrukturiranja, prijave sudu svoja potraživanja.

Prekid postupaka²⁷

Svi postupci, kao što su parnični, izvršni i upravni, koji su pokrenuti protiv dužnika pre otvaranja postupka restrukturiranja prekidaju se danom otvaranja tog postupka. ZS određuje da se parnični, izvršni i upravni postupci ne mogu pokretati tokom trajanja postupka restrukturiranja, a ne mogu ni da teku rokovi za podnošenje tužbi ili drugih zahteva. Svi prekinuti postupci, nastaviće se na predlog tužioca nakon pravosnažnosti rešenja o poravnanju u postupku restrukturiranja ili nakon pravosnažnosti rešenja o obustavi tog postupka. Predlog za nastavak postupka može se podneti u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti navedenih odluka, a ako tužilac u tom roku ne podnese predlog, smatra se da je tužba povučena. Ako je neko od poverilaca osporio potraživanje koje je priznao dužnik, taj poverilac nastupa u ime i za račun dužnika.

Plan finansijskog i operativnog restrukturiranja²⁸

Plan finansijskog i operativnog restrukturiranja predstavlja plan za „oporavak“ dužnika i njegovo dalje obavljanje delatnosti. Plan sadrži sledeće elemente: - definisanje činjenica i okolnosti koje određuju pretpostavke za otvaranje postupka restrukturiranja; - iznos nedostatka likvidnih sredstava, koji je utvrđen u finansijskom izveštaju; - spisak mera finansijskog restrukturiranja i operativnog utvrđivanja njihovih dejstava na nedostatak likvidnih sredstava, profitabilnost poslovanja i otklanjanja platežne nesposobnosti; - plan poslovanja za tekuću godinu, kao i za još najmanje dve kalendarske godine, s tim što se mora detaljno obrazložiti ovaj plan; - bilans stanja za poslednji dan perioda za koji se sačinjava ovaj plan poslovanja; itd.

Izmena i dopuna plana finansijskog i operativnog restrukturiranja²⁹

Najkasnije u roku od osam dana od dana donošenja tabele priznatih i osporenih potraživanja, dužnik je dužan da dostavi plan finansijskog i operativnog restrukturiranja, koji bi obuhvatio sva potraživanja iz tabele bez obzira da li su potvrđena ili osporena, ukoliko nisu ista obuhvaćena ranije dostavljenim planom finansijskog i operativnog restrukturiranja. Znači, ovde se radi o izmeni plana, odnosno, o novom planu. Da bi se pristupilo glasanju za plan finansijskog i operativnog restrukturiranja, on mora obuhvatiti sva potvrđena i osporena potraživanja, a, takođe, mora biti u skladu sa propisima i ZS. Ukoliko dužnik ne dostavi izmenjeni plan u navedenom roku, tada sud rešenjem obustavlja postupak restrukturiranja. Ako je taj plan dostavljen u skladu sa ZS i ako ispujava navedene uslove, tada će sud, u roku od tri dana od dana kad je dostavljen taj plan od strane dužnika, zakazati ročište na kome će se raspravljati i glasati o tom planu.

Ročište za glasanje³⁰

Ročište za raspravljanje i glasanje o planu finansijskog i operativnog restrukturiranja, koje zakazuje sud, mora se održati u roku od 30 dana od dana zakazivanja. Poziv na

²⁷ Član 48 ZS

²⁸ Član 33 ZS

²⁹ Član 42 ZS

³⁰ Član 44 ZS

ročište, kao i plan finansijskog i operativnog restrukturiranja moraju se objaviti u skladu sa odredbama ZS. Pravo učešća na ročištu imaju poverioci, dužnik i poverenik. Na ročištu se mora obrazložiti sadržina plana i to čini ovlašćeni predstavnik dužnika, a posle toga se o planu izjašnjava poverenik. Odluku o prihvatanju plana donose poverioci koji glasaju pismenim putem na obrascu za glasanje, koji mora biti dostavljen sudu najkasnije do početka ročišta za glasanje. Ako poverioci do početka ročišta za raspravljanje i glasanje o planu ne dostave obrazac za glasanje ili dostave obrazac iz koga se ne može videti na koji način su glasali, odnosno, da li su glasali za ili protiv plana, smatraće se da su glasali protiv plana finansijskog i operativnog restrukturiranja. Sud mora sačiniti popis prisutnih poverilaca, kao i prava glasa koji im pripadaju.

Poverenik³¹

ZS ne posvećuje veliku pažnju povereniku, u odnosu na značaj postupka koji vodi. Praktično, radi se o licu koje može biti imenovano i za stečajnog upravnika. O tome govori i odredba da se poverenik imenuje sa liste stečajnih upravnika. Sud o tome donosi rešenje. Sud mora voditi računa u koliko je postupaka restrukturiranja i stečajnih postupaka, to lice već imenovano kao poverenik, odnosno, stečajni upravnik, što znači da sud o tome odlučuje diskreciono. Povereniku prestaje dužnost odlukom suda, zaključenjem postupka restrukturiranja, pokretanjem stečajnog postupka i odlukom poverilaca. ZS navodi obaveze poverenika koje su slične ili iste sa obavezama stečajnog upravnika.

Razvrstavanje poverilaca u postupku restrukturiranja³²

Poverioci se, na osnovu rezultata iskazanih u planu finansijskog i operativnog restrukturiranja, kao i pravu glasa, razvrstavaju u sledeće redove: 1) prvo, poverioci čija su potraživanja utvrđena, ali čiji se iznos smanjuje na osnovu njihove izjave o smanjenju potraživanja; 2) poverioci čija su potraživanja utvrđena, a koja se umanjuju u skladu sa zakonom; 3) poverioci čija su potraživanja osporena; i 4) poverioci na čija potraživanja postupka restrukturiranja ne utiče.

Poravnanje u postupku restrukturiranja³³

Sud će rešenjem doneti odluku o prihvatanju plana finansijskog i operativnog restrukturiranja, a, takođe, i potvrditi poravnanje u ovom postupku, ako je za plan glasalo najmanje 25% poverilaca i ako je zbir iznosa potraživanja poverilaca koji su glasali za ovaj plan veći od zbira iznosa poverilaca koji su glasali protiv ovog plana, izuzev: - ako neko od poverilaca učini verovatnim da ga taj plan stavlja u lošiji položaj od onog koji bi postojao da plana nema; - ako iz plana proizlazi da nije verovatno da će dužnik, u toku sprovođenja plana, biti sposoban za plaćanje do kraja tekuće ili u sledeće dve godine; - ako planom nije određeno namirenje iznosa koje bi dobili poverioci da njihova potraživanja nisu osporena. Ako nisu ispunjenje pretpostavke za vođenje postupka restrukturiranja, tada će sud doneti rešenje o uskraćivanju potvrde o poravnanju i obustaviće taj postupak. Moramo reći da se ovom odredbom mogu staviti u loš položaj poverioci sa većinskim potraživanjima, a što se odnosi na imperativ da za plan glasa 25% poverilaca u broječanom smislu, a ne po sumi koju potražuju. Isto tako, odredba o tome da se neko od poverilaca stavlja planom u lošiji

³¹ Članovi 38 i 39 ZS

³² Član 43 ZS

³³ Član 45 ZS

položaj, može dovesti do nepovoljnog položaja drugih poverilaca, iako oni više potražuju od poverilaca koji se planom stavljaju u lošiji položaj. Mislimo, takođe, da bi odredba o tome da li je verovatno ili ne da će dužnik ili ne ispuniti obaveze po planu, trebala da bude detaljnije uređena.

*Nastupanje pravnih posledica postupka restrukturiranja i poslovanje dužnika u toku postupka*³⁴

Pravne posledice otvaranja postupka restrukturiranja nastupaju u momentu objavljivanja rešenja o otvaranju tog postupka na oglasnoj tabli suda. Pravne posledice otvaranja ovog postupka nastupaju za sva potraživanja poverilaca prema dužniku koja su nastala do momenta otvaranja postupka. Postupak restrukturiranja utiče na prava odvojenog namurenja izlučnih i razlučnih poverilaca i potraživanja radnika koji su svrstani u više isplatne redove po odredbama ZS. Odredbe ZS koje se odnose na dejstva potvrđenog stečajnog plana u postupku reorganizacije, kao i nadzora nad sprovođenjem i ispunjenjem stečajnog plana primenjuju se na odgovarajući način i na potvrđeno poravnanje u postupku restrukturiranja. Posebno ćemo govoriti o odnosu ova dva postupka, imajući u vidu veliku sličnost u regulisanju u okviru ZS.

Što se tiče poslovanja dužnika u toku postupka restrukturiranja, od momenta podnošenja predloga za otvaranje ovog postupka, pa sve do donošenja rešenja o potvrdi istog ili rešenja o neprihvatanju plana finansijskog i operativnog restrukturiranja, on može da obavlja samo ona plaćanja koja su neophodna za redovno poslovanje. U tom periodu dužnik ne može da raspolaže svojom imovinom, odnosno, ne može je otuđivati, a ni opterećivati. Radnici dužnika imaju pravo na platu, koja ne može da bude manja od najniže plate u Republici Srpskoj. Dužnik mora da pribavi prethodnu pismenu saglasnost poverenika ili suda (ako je poverenik odlukom suda razrešen dužnosti) za sve pravne poslove koje obavlja u navedenom periodu.

*Utvrđena potraživanja, njihovo umanjenje i pravo na kamatu*³⁵

Posvetićemo pažnju još nekim odredbama ZS koje se odnose na utvrđena potraživanja, umanjenja tih potraživanja i pravo na kamatu. Utvrđeno potraživanje u sebi obuhvata glavni dug i kamate koje dospevaju na dan otvaranja postupka restrukturiranja, a ako je potraživanje sadržano u izvršnoj ispravi, tada se pod utvrđenim potraživanjem podrazumeva ceo iznos koji je naveden u toj ispravi. Ako je poravnanjem utvrđeno da se potraživanja isplate u umanjenom iznosu, procenat koji se isplaćuje po tom poravnanju obračunava se na celi iznos utvrđenog potraživanja (i na glavni dug i na kamate). Inače, od dana otvaranja postupka restrukturiranja do njegovog okončanja, kamate ne teku, osim na potraživanja na koje ne utiče ovaj postupak. Ali, ova odredba se neće primenjivati ako postupak restrukturiranja bude obustavljen. To se ne odnosi na obustavu zbog toga što je dužnik izvršio sve obaveze prema poveriocima. Ukoliko se poravnanje ne izvrši u potpunosti, poverioci koji su primili iznose na osnovu namirenja, nisu dužni da vrate primljeno. Potraživanja će se smatrati potpuno namirenim, ako su namireni iznosi koji su definisani u

³⁴ Članovi 46 i 47 ZS

³⁵ Član 51 ZS

poravnanju. Sa druge strane, poverioci koji su delimično namireni u postupku restrukturiranja, prijavljuju potraživanja u stečajnom postupku, umanjena za iznos koji su namirili u postupku restrukturiranja. Oni poverioci koji ni delimično nisu namireni po poravnanju u postupku restrukturiranja, prijavljuju u stečajnom postupku potraživanja u iznosu zaključenog poravnanja u postupku restrukturiranja.

*

**

Predstavili smo najbitnije odredbe postupka restrukturiranja, koje obuhvataju sve njegove faze. Ono što možemo zaključiti, na osnovu navedenog, jeste da postupak restrukturiranja, po odredbama ZS, u sebi obuhvata samo finansijske aspekte koji direktno proizlaze iz finansijskih problema dužnika i njegovih dugova prema poveriocima. Nijedna odredba ZS nije posvećena drugim mogućnostima koje nudi restrukturiranje. Drugo, i ovde se radi o sporazumnom finansijskom restrukturiranju, obzirom da se dužnik i poverioci moraju saglasiti sa planom. Najzad, moramo istaći da se odredbe koje regulišu ovaj postupak, u mnogome, sastoje od odredaba koje regulišu stečajni postupak i postupak reorganizacije.

ODNOS RESTRUKTURIRANJA I REORGANIZACIJE

Ako bi pošli od osnovnih pojmova restrukturiranja i reorganizacije, onda bi rekli da se restrukturiranje odnosi na preduzimanje mera koje treba da dovedu, pre svega, do poboljšanja poslovanja jednog privrednog subjekta, pa tek onda do namirenja dugova, dok bi za reorganizaciju rekli da se radi o merama koje bi trebalo da dovedu do nastavka rada dužnika, kao i namirenja poverilaca. Mere koje treba da dovedu do navedenog su i kod jednog i kod drugog instituta slične, s tim što restrukturiranje u sebi obuhvata veći broj elemenata i nije, uvek, vezan za finansijske probleme. Sa druge strane, ZS je prihvatio koncept sudskog vođenja postupka restrukturiranja i vezao ga je za stečaj, što nije slučaj u drugim susednim zemljama, kao što ćemo kasnije videti.

Znači, postupak reorganizacije stečajnog dužnika predstavlja mogućnost za nastavak njegovog poslovanja, iako je protiv njega pokrenut stečajni postupak. U postupku reorganizacije se podnosi plan reorganizacije ili stečajni plan, koji je glavni akt tog postupka i od čije sadržine zavisi, da li će stečajni dužnik nastaviti sa radom ili će biti nastavljen stečajni postupak protiv njega³⁶. Postupak restrukturiranja predstavlja poseban ekonomsko pravni proces, koji obuhvata faze od donošenja odluke da li može biti sproveden i na koji način, pa sve do ponovnog utvrđivanja koncepta poslovanja pomoću kojeg bi dužnik ponovo postao uspešan³⁷. Ne možemo restrukturiranje definisati kao alternativni postupak stečajnom postupku. To, uostalom, ne možemo ni kad je u pitanju postupak reorganizacije. Činjenica je da je restrukturiranje slično reorganizaciji, ali samo ako se radi o tzv. pre-pack reorganizaciji, odnosno, o unapred pripremljenom planu reorganizacije, a o čemu je bilo reči napred. Ipak, kod restrukturiranja se uvek postavlja pitanje, kojim zakonom ono treba da bude regulisano.

³⁶ Dika M. (1998), *Insolventijsko pravo*, Zagreb, 75

³⁷ Sajter D., „Procedura i praksa restrukturiranja u stečaju u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 47, 3/2010, 732

Kao što smo rekli, ne možemo posmatrati restrukturiranje samo kroz mogućnost nastavka rada dužnika i namirenje poverilaca, već i kroz definisanje drugačijeg poslovanja od strane privrednog subjekta, imajući u vidu da se kod restrukturiranja radi, pre svega, o ekonomskim merama koje se moraju preduzeti da bi se ostvarili ciljevi vezani i za nastavak rada tog subjekta i za ostvarenjem većeg profita. No, ovde se ne radi samo o ekonomskim merama, već i o definisanju neposrednih ciljeva restrukturiranja, koji mogu biti sledeći: efikasnost donošenja operativnih i stratejskih odluka, jasno određivanje efikasne organizacione strukture i definisanje mera koje se odnose na zaposlene³⁸. Ovde se radi o drugim vrstama mera koje nisu ekonomske prirode, ali koje stvaraju pretpostavke za poboljšanje finansijskih mogućnosti poslovanja u jednom dužem periodu. Revitalizovanje preduzeća ne obuhvata samo ekonomske mere.

Ovde je bitno odrediti i pravnu prirodu plana koji se usvaja u postupku restrukturiranja. Između plana finansijskog i operativnog restrukturiranja, kao ugovora i tog plana, kao sudskog akta, odlučićemo se za prvi, obzirom da se o njemu pozitivno moraju izjasniti svi (odnosno, većina) subjekti tog postupka. Ovaj plan nije sudski akt, iako sud vodi postupak. Međutim, iako nije sudski akt, moramo primetiti da plan finansijskog i operativnog restrukturiranja, po odredbama ZS, sadrži određene elemente prinudnosti, odnosno, ukoliko se taj plan ne izvrši u određenom roku, tada će se primeniti mere predviđene u ZS. Naravno, navedeno ne oduzima planu karakter ugovora. Sve što smo rekli o pravnoj prirodi plana finansijskog i operativnog restrukturiranja, možemo reći i za plan reorganizacije, odnosno, stečajni plan.

REGULISANJE RESTRUKTURIRANJA U SRBIJI I HRVATSKOJ

U Srbiji i Hrvatskoj se na drugačiji način reguliše restrukturiranje. U Srbiji je regulisano sporazumno finansijsko restrukturiranje regulisano posebnim zakonom, dok je u Hrvatskoj restrukturiranje regulisano stečajnim zakonodavstvom.

U Srbiji, Hrvatskoj, a videli smo i u Republici Srpskoj, restrukturiranje se svelo na finansijsko restrukturiranje, a koje se, dalje, svelo na zaštitu privrednih društava od naplate poverilaca po osnovu dugovanja iz ranijeg perioda. Sa druge strane, ovo finansijsko restrukturiranje se nije odnosilo na investiranje u osnovna sredstva već samo na povremene subvencije za isplatu zarada, održavanje likvidnosti, itd. Praktično, realizacija restrukturiranja je ostavljena akterima privatizacije³⁹.

Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju Republike Srbije (dalje. ZSFR)⁴⁰ uređuje finansijsko restrukturiranje privrednih društava. ZSFR se ne primenjuje na banke, osiguravajuća društva, privatne investicione fondove, brokersko-dilerska društva, društva koja obavljaju poslove finansijskog lizinga ili poslove faktoringa, kao i druga društva koja se bave finansijskim delatnostima, odnosno, pružanjem finansijskih usluga. Takođe, ovaj zakon se ne primenjuje na društva protiv kojih je pokrenut prethodni

³⁸ Erić D.D., Stošić I.S., 49

³⁹ Stošić I., 168

⁴⁰ Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju Republike Srbije, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 89/2015

stečajni postupak u skladu sa unapred pripremljenim planom reorganizacije⁴¹. Zahtev za sprovođenje ovog postupka može podneti dužnik i jedan ili više poverilaca. Finansijsko restrukturiranje se može sprovođiti, ako u tome učestvuju najmanje dve banke, ako su u pitanju društva, odnosno, jedna banka, ako je u pitanju preduzetnik. U okviru finansijskog restrukturiranja može se doneti odluka o mirovanju dugova, a ono će proizvesti dejstvo danom zaključenja ugovora o mirovanju dugova. Posredovanje u postupku finansijskog restrukturiranja obavlja Privredna komora Srbije. Ovaj postupak se završava zaključenjem ugovora o sporazumnom finansijskom restrukturiranju, koji može obuhvatiti: -isplatu potraživanja u ratama, izmenu rokova dospelosti, unovčenje imovine i prenos imovine, odricanje od založnog prava, pretvaranje potraživanja u kapital, izdavanje hartija od vrednosti, itd. Ukoliko je potraživanje, koje je obuhvaćeno finansijskim restrukturiranjem obezbeđeno hipotekom ili založnim pravom na pokretnim stvarima, ono se zamenjuje restrukturiranim obezbeđenim potraživanjem, a hipoteka ili založno pravo nastavljaju da postoje kao sredstvo obezbeđenja tog potraživanja, a što mora biti predviđeno ugovorom o finansijskom restrukturiranju.

U Republici Hrvatskoj je, ranije, ovu materiju regulisao Zakon o finansijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi⁴² koji je bio usklađen sa odredbama Direktive EU br. 2011/07 o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama⁴³. Po tom Zakonu, predstečajna nagodba trebalo je da dovede do finansijskog restrukturiranja dužnika, ako on postane insolventan, a poveriocima povoljniji uslovi za namirenje potraživanja. Po članu 15 navedenog Zakona, preduzetnik postaje insolventan ako više od 60 dana ne ispunjava svoje obaveze, ali taj iznos ne sme, istovremeno, da prelazi 20% iznosa svih kratkoročnih obaveza koje su objavljene za proteklu finansijsku godinu (misli se na godišnji izveštaj), odnosno, ako dužnik ne isplati plate zajedno sa porezima i doprinosima u periodu dužem od 30 dana. Sada se restrukturiranje reguliše Stečajnim zakonom Republike Hrvatske⁴⁴. Uveden je predstečajni postupak, u okviru koga se pokreće i vodi postupak restrukturiranja, što znači da predstečajni postupak preuzima funkciju predstečajne nagodbe koja je bila regulisana pomenutim Zakonom o finansijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi. Moramo reći da je termin predstečajna nagodba zamenjen izrazom predstečajni sporazum⁴⁵. Ovaj postupak se sada sprovodi pred sudom, a ne pred organima Finansijske agencije Hrvatske⁴⁶. Nećemo posvećivati pažnju odredbama Stečajnog zakona Hrvatske koje regulišu postupak restrukturiranja, već smo hteli da pokažemo da se hrvatski zakonodavac odlučio za formalni pristup restrukturiranju i njegovoj „jačoj“ kontroli, imajući u vidu određene nedostatke i greške u pokretanju i vođenju ovog postupka dok nije bio regulisan Stečajnim zakonom, odnosno, dok je vođen pred upravnim organima Finansijske agencije Hrvatske.

⁴¹ Član 2 ZSFR

⁴² Zakon o finansijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi Republike Hrvatske, *Narodne novine* br. 108/12, 144/12, 81/13, 112/13, 71/15, 78/15

⁴³ Direktiva 2011/7/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 16.februara 2011. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama (preinačena), *Službeni list Evropske unije* L 48/1, 23/02/2011, pp. 200-209

⁴⁴ Stečajni zakon Republike Hrvatske, *Narodne novine* br. 71/15, 104/17

⁴⁵ Garašić J. (2017), „Najznačajne novine Stečajnog zakona iz 2015. godine“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, v. 38, br. 1, 140

⁴⁶ Garašić J., 141

ZAKLJUČAK

Postoje brojni razlozi koji dovode do pokretanja postupka restrukturiranja. Neki od njih su unapređenje poslovanja, visoki iznosi poreza, posebni ciljevi menadžmenta u pojedinim društvima, itd. Potrebno je identifikovati probleme u poslovanju, kako bi se lakše sproveo ovaj postupak. U svakom slučaju, osnovni cilj restrukturiranja je da društvo ne bude ugašeno nakon stečajnog postupka⁴⁷. Cilj sprovođenja plana restrukturiranja (finansijskog i operativnog) je da dužnik ponovo postane solventan, na način koji bi obezbedio povećanje njegovog osnovnog kapitala, što bi bilo obezbedeno predviđanjem mogućnosti otplate duga u ratama, promenom kamatnih stopa, otpustom duga, prenosom imovine na druga lica, davanjem garancija, izvršenjem ili odricanjem od založnog prava, pretvaranjem potraživanja poverioca u kapital, ugovornim povezivanjem sa strateškim partnerima, itd⁴⁸.

Kad su u pitanju privredni subjekti u našoj zemlji i u zemljama regiona, veoma je teško odrediti razloge za krizu njihovog poslovanja. Ipak ćemo pomenuti neke koje ne „pogađaju“ samo naše privredne subjekte, već i one u drugim zemljama, van regiona. To su: svetska finansijska kriza, nepovoljno ekonomsko okruženje, suženo tržište, finansijska nedisciplina, velika fiskalna opterećenja, problemi u korporativnom upravljanju i nekompetentan menadžment, neadekvatan marketing, visoki fiksni troškovi poslovanja, loša finansijska kontrola, itd⁴⁹.

No, osnovno je pitanje, da li će se u postupku restrukturiranja sve aktivnosti usmeriti ka finansijskom ozdravljenju privrednog subjekta. Drugo, da li će se, praktično, sve mere svoditi na one koje se nalaze u finansijskom delu restrukturiranja? To je, već, faktičko pitanje, što zavisi od problema koje jedan privredni subjekt ima. Retka su istraživanja koja su se bavili načinom sprovođenja ovog postupka. Pre pet godina je Institut ekonomskih nauka iz Beograda sproveo jedno istraživanje među 85 srednjih i manjih preduzeća u Srbiji. Prvo što je utvrđeno, jeste da je svetska finansijska kriza veoma uticala na probleme u tim subjektima. No, u tim uslovima, 50,6% anketiranih subjekata je preduzelo operativne promene u svom poslovanju, zatim 27,7% subjekata je pristupilo strateškim promenama, a 21,7% privrednih subjekata nije preduzelo nikakve mere. Zatim, od ukupnog broja anketiranih privrednih subjekata koji su u prethodne tri godine od istraživanja, sproveli neke strateške promene u poslovanju, čak 49% je svoje aktivnosti usmerilo ka jednom području poslovanja. Najveći značaj je usmeren ka promeni organizacione strukture, zatim promenama u oblasti finansijskog restrukturiranja, a veliki značaj je pridavan i aktivnostima vezanim za nastup na tržištu⁵⁰. Navešćemo u procentima koje su aktivnosti preduzete u postupcima vezanim za promene u poslovanju: 1. promene u organizacionoj strukturi - 15,8%; 2. promene u načinu nastupa na tržište - 14,7%; 3. strožija finansijska kontrola - 13,9%; 4. otvaranje novih proizvodnih kapaciteta - 12,3%; 5. zatvaranje nerentabilnih pogona ili organizacionih delova - 10,1%; 6. promena menadžmenta - 10,8%; 7. pro-

⁴⁷ Bedeković M. (2013), „Restrukturiranje poduzeća u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu*, Vol.4, no.1, lipanj 2013, 2-3

⁴⁸ Bedeković M., 3-4

⁴⁹ Erić D.D., Stošić I.S., 457

⁵⁰ Stošić I. (2014), „Uloga marketinga u restrukturiranju preduzeća u uslovima krize“, *Marketing*, br. 1/2014, vol.45, 47

mena proizvodnog programa - 8,5%; 8. smanjenje broja zaposlenih - 8,3%; 9. reprogram dugova - 3,4%; 10. Ostalo – 2,2%⁵¹.

Kad je u pitanju restrukturiranje u Republici Srpskoj, zakonodavac se opredelio za sudske vođenje ovog postupka, s tim što se nije odstupilo od ugovorne prirode najvažnijeg akta u ovom postupku, a to je plan finansijskog i operativnog restrukturiranja. Činjenica je da se ovaj postupak sprovodi, samo, kada je dužnik u mogućnosti da ispuni obaveze po navedenom planu, tako da ne postoji obaveza da se pokrene ovaj postupak u svakom slučaju insolventnosti dužnika, već samo u situacijama, kada se oko toga izjasni sam dužnik, pre svega. U tome jeste sličnost sa postupkom reorganizacije. No, restrukturiranje je mnogo širi pojam od reorganizacije, odnosno, moramo imati na umu, da se mere restrukturiranja ne primenjuju samo kada se radi o dugovima privrednog subjekta, ali se, tada, ne primenjuju odredbe stečajnog zakonodavstva.

BIBLIOGRAFIJA:

Monografije, članci, udžbenici

- Bedeković Mladena (2013), „Restrukturiranje poduzeća u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu*, Vol.4, no.1, lipanj 2013
- Garašić Jasnica (2017), „Najznačajne novine Stečajnog zakona iz 2015. godine“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, v. 38, br. 1
- Dika Mihajlo (1998), *Insolventijsko pravo*, Zagreb
- Eraković Andrija (1997), *Stečajni zakon s komentarom i primjerima*, Zagreb
- Erić Dejan D., Stošić Ivan S. (2013), *Korporativno restrukturiranje*, Beograd
- Jovanović-Zattila Milena, Čolović Vladimir (2013), *Stečajno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu
- Radulović Branko, Anđrić Luka (2015), „Sporazumno finansijsko restrukturiranje – uporedno-pravna i empirijska analiza“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije – 2015*, Pravni fakultet u Beogradu
- Sajter Domagoj, „Procedura i praksa restrukturiranja u stečaju u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 47, 3/2010
- Spasić Slobodan (2010), „Reorganizacija“, *Zbornik radova*
- Stošić Ivan (2014), „Korporativno restrukturiranje preduzeća u svetu i Srbiji“, *Poslovna ekonomija*, godina VIII, br. 1/2014
- Stošić Ivan (2014), „Uloga marketinga u restrukturiranju preduzeća u uslovima krize“, *Marketing*, br. 1/2014, vol.45

Izvori sa Interneta

- Vodić kroz sporazumno finansijsko restrukturiranje privrednih društava (2014), Privredna komora Srbije, European Bank for Reconstruction and Development, <http://www.partners-serbia.org/wp-content/uploads/2015/03/SFR-Vodic.pdf>
- Radulović B. (2013), „Unapred pripremljeni planovi reorganizacije u Republici Srbiji – uporedno pravna i empirijska analiza“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom EU - 2013*, <http://www.ius.bg.ac.rs/prof/materijali/radvuk/Hibridni%20stečajni%20postupci.pdf>
- Restrukturiranje, SEECAP finansijski konsalting, <http://www.seecap.com/restruktuiranje.html>

Zakonodavstvo

- Direktiva 2011/7/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 16.februara 2011. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama (preinačena), *Službeni list Evropske unije* L 48/1, 23/02/2011, pp. 200-209

⁵¹ *Ibid.*

Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju Republike Srbije, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 89/2015

Zakon o finansijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi Republike Hrvatske, *Narodne novine* br. 108/12, 144/12, 81/13, 112/13, 71/15, 78/15

Zakon o stečaju Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske* br.16/16

Stečajni zakon Republike Hrvatske, *Narodne novine* br. 71/15, 104/17

Prof. Vladimir Čolović Ph.D

Full time professor, Faculty of Law Sciences, PanEuropean University „Apeiron“ Banja Luka, e-mail: vladimir.z.colovic@apeiron-edu.eu vlad966@hotmail.com

Restructuring of the Debtor

Summary: Restructuring can be defined as a set of measures that are applied in an economic entity (company or entrepreneur) that has fallen into financial difficulties. These measures do not apply only to the field of finance, but also to the entire business of the company or entrepreneur. We distinguish financial and operational restructuring, which are the two most common forms of this institute. Financial restructuring refers to redefining the relationship between company as a debtor and a creditors. On the other hand, operational restructuring involves optimizing the production process, increasing productivity, eliminating inefficiencies, and other measures. Also, we distinguish formal (court proceedings) and informal (debtors-creditors agreement) approach in defining restructuring. In Republic of Srpska, Act of Bankruptcy regulates the restructuring process in which the debtor's status is defined, as well as its relationship with the creditors, in order to continue the activity. This paper criticizes the method of regulating this institute, bearing in mind that there is no clear difference between this procedure and the reorganization proceeding. In addition, author analyzes of the regulation of this institute (consensual financial restructuring) in Serbia and Croatia.

Key words: financial restructuring, operational restructuring, insolvency, debtor, creditors, agreement.